Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

U-kirjelmä 18/2025:

Neuvottelut kansainvälisestä oikeudellisesti sitovasta sopimuksesta muovisaasteen lopettamiseksi

Ympäristövaliokunta 11.6.2025

Tuulia Toikka, ympäristöministeriö

Tavoite ja tausta

- YK:n ympäristökokous (UNEA) perusti maaliskuussa 2022 hallitusten välisen neuvottelukomitean kansainvälisen oikeudellisesti sitovan ja koko muovin elinkaaren kattavan sopimuksen laatimiseksi.
- Tavoite on lopettaa muovin aiheuttama ympäristön saastuminen.
- Neuvottelukomitean seuraava kokous järjestetään 5.–14.8.2025, Genevessä, Sveitsissä. Tavoitteena on löytää yhteisymmärrys ja sopimus on tarkoitus allekirjoittaa diplomaattisessa konferenssissa loppuvuodesta 2025.
- Käsiteltävänä on komitean puheenjohtajan sopimustekstiehdotus.
- Neuvoteltava kansainvälinen muovisopimus koskee sekä EU:n että jäsenvaltioiden toimivaltaan kuuluvia asioita. Neuvosto hyväksyi komission neuvottelumandaatin 24.10.2022. Asiasta on informoitu eduskuntaa E-kirjeellä (EU/96/2022-YM-3).
- EU:n neuvottelukantoja ohjaavat EU-lainsäädäntö (mm. meristrategiadirektiivi, jätedirektiivi, SUP-direktiivi, pakkaus- ja pakkausjäteasetus, ekosuunnitteluasetus, kemikaalilainsäädäntö) sekä politiikkaohjelmat (kiertotalouden toimintasuunnitelma, muovistrategia).

Sopimusehdotuksen keskeinen sisältö (1/2)

- **Muovituotteille** ehdotetaan kansainvälisesti yhteneviä rajoituksia, jos ne aiheuttavat roskaantumista, sisältävät ympäristölle tai terveydelle vaarallisia kemikaaleja, eivät ole uudelleen käytettävissä tai kierrätettävissä, haittaavat kiertotaloutta tai sisältävät tarkoituksella lisättyjä mikromuoveja.
- Ehdotetaan laadittavaksi yhteiset **tuotesuunnitteluohjeet**, joilla parannettaisiin muovituotteiden kierrätettävyyttä, kestävyyttä ja uudelleenkäytettävyyttä.
- Ehdotetaan toimia, joilla saavutettaisiin **globaali muovin tuotannon ja kulutuksen** vähentämistä koskeva tavoite, josta osapuolikokous voisi myöhemmin sopia.
- Osapuolten ehdotetaan toteuttavan toimia estääkseen, vähentääkseen ja mahdollisuuksien mukaan lopettaakseen **muovin päästöt ympäristöön**.
- Osapuolille ehdotetaan velvoitteita **muovijätteen** asianmukaisen ja turvallisen käsittelyn, lajittelun, keräyksen, ja kierrätyksen toteuttamiseksi. Osapuolien tulisi asettaa kansalliset tavoitteet muovijätteen keräykselle ja kierrätykselle.

Sopimusehdotuksen keskeinen sisältö (2/2)

- Osapuolia kannustettaisiin perustamaan **laajennettua tuottajavastuuta** koskevia järjestelmiä osapuolikokouksen myöhemmin laatimien ohjeiden pohjalta.
- Ehdotuksen mukaan sopimukselle perustettaisiin tyypilliset ympäristösopimuksen toimeenpanoon liittyvät mekanismit:
  - ✓ Sopimuksen ohjauksessa toimiva **rahoitusmekanismi** kehittyvien maiden tukemiseksi sopimusvelvoitteiden täytäntöönpanossa.
  - ✓ Kukin osapuolen tulisi laatia **kansallinen suunnitelma** toimista, joihin se aikoo ryhtyä muovisopimuksen täytäntöön panemiseksi.
  - ✓ Osapuolten tulisi säännöllisesti **raportoida osapuolikokoukselle** kansallisista toimista ja sopimuksen edistymistä seurattaisiin globaalitasolla.
  - ✓ **Arviointikomitea** perustettaisiin muovituotteiden haitallisuuden arvioimiseksi ja suositeltavien rajoitusten määrittelemiseksi. Arviointikomitea voisi valmistella myös muun muassa ohjeet tuotesuunnittelulle ja kansallisten suunnitelmien laatimiselle sekä raportoinnille.

Keskeiset vaikutukset

- Sopimuksen taloudellisia vaikutuksia voidaan arvioida vasta myöhemmin, kun sopimusvelvoitteista on päätetty ja selvitetään sen ratifiointia EU:ssa ja Suomessa.
- Sopimuksen vuosimaksu olisi pakollinen sopimuksen sihteeristön ja työohjelman rahoittamiseksi. Kehittyneiden maiden sopimusvelvoitteisiin kuuluisi sopimuksen toimeenpanon tukeminen kehittyvissä maissa, mutta rahoitus olisi vapaaehtoista (monenvälisen rahaston kautta). Ei ole odotettavissa, että sopimustekstissä asetettaisiin määrällisiä tavoitteita rahoitukselle.
- EU:n ja siten myös Suomen lainsäädäntö on kansainvälisesti katsottuna hyvin edistyksellistä ja vaativaa. On hyvin todennäköistä, että se täyttäisi jo nykyisellään sopimukseen mahdollisesti tulevat muovijätteiden kansainvälisiä siirtoja, jätehuollon järjestämistä, lajittelua ja kierrätystä koskevat velvoitteet, eikä niiden osalta tarvittaisi uutta lainsäädäntöä.
- Sopimukseen voisi tulla tavoitteita muovin tuotannon tai kulutuksen vähentämiseksi. EU:ssa muovin käytön vähentämisestä säädetään välillisesti esimerkiksi EU:n pakkaus- ja pakkausjäteasetuksessa ((EU) 2025/40). Globaalitason tavoitteen asettaminen ei sinällään edellyttäisi kansallisen lainsäädännön muutoksia.

Kantaehdotus

- Valtioneuvosto pitää erittäin tärkeänä löytää yhteisymmärrys kansainvälisestä sopimuksesta, jolla muovin aiheuttamaan saastumiseen puututaan maailmanlaajuisesti yhtenäisin toimin.
- Valtioneuvosto pitää tärkeänä kokonaisvaltaista kiertotalouslähestymistapaa ja muovin uudelleenkäytön, muovijätteen asianmukaisen keräyksen ja käsittelyn järjestämistä, roskaamisen vähentämistä sekä kuluttajien tietoisuuden ja vastuun lisäämistä.
- Valtioneuvosto katsoo, että muovien tuotantoa ja kulutusta koskeva vähentämistavoite olisi perusteltu ja EU:n kiertotalouspolitiikan tavoitteiden mukainen.
- Valtioneuvosto korostaa, että neuvoteltavan sopimuksen tulisi olla johdonmukainen nykyisen EU:n lainsäädännön sekä muiden kansainvälisten ympäristösopimusten kanssa.
- Valtioneuvosto katsoo, että tuotesuunnittelun kautta sopimus loisi edellytyksiä kiertotalouden innovaatioille ja vähentäisi riippuvuutta fossiilisista raaka-aineista.
- Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että sopimukselle sovitaan rahoitusmekanismi, joka pohjautuu olemassa olevaan ympäristörahastoon kuten Maailman ympäristörahastoon (GEF). Valtioneuvosto pitää sopimuksen toimeenpanon rahoittamisen kannalta keskeisenä, että yksityistä rahoitusta saadaan liikkeelle saastuttaja maksaa -periaatteen mukaisesti.

Kiitos!

Tuulia Toikka
puh. 040 552 4054
tuulia.toikka@gov.fi

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Aleksanterinkatu 7, Helsinki | PL 35, FI-00023 Valtioneuvosto | ym.fi